
การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้
นวัตกรรมเกษตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหาร
และพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
Social Return on Investment of Curriculum and Learning
Packages in Innovative Agriculture Suitable for the Local
Context to Promote Food Security and Grassroots Economy
Development

เอกราช ดีนาง¹/ สาวิตรี บุญมี²/ จีรพร ไพศาล^{3*}

Exkarach Deenang / Sawitree Boonmee / Teeraporn Paisan

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University

³สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Research and Development Institute, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding Author

ได้รับบทความ: 22 พฤศจิกายน 2567

ปรับปรุงแก้ไข: 21 เมษายน 2568

ตอบรับตีพิมพ์: 15 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้นวัตกรรมเกษตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้แบบแผนคู่ขนานรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบเก็บข้อมูลลักษณะกึ่งโครงสร้างตามกรอบการประเมินตามหลักความสมดุลสามเสาหลักจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน โดยวิธีการสนทนากลุ่มย่อยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแผนที่ผลลัพธ์เพื่อสรุปเป็นผลกระทบ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมหลักสูตรฯ จำนวน 160 คน วิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอสถิติเชิงพรรณนาและคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน

ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบของหลักสูตรฯ ส่งเสริมให้ผู้เรียนและบุคลากรในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาศักยภาพสามารถขับเคลื่อนสังคมสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารและเกษตรแม่นยำสูงที่หนุนเสริมการสร้างเศรษฐกิจชุมชนและผู้เข้าร่วมหลักสูตรส่วนใหญ่เห็นว่าหลักสูตรฯ ตรงกับความต้องการของพื้นที่ ร้อยละ 98.67 สามารถสร้างประโยชน์ต่อพื้นที่ ร้อยละ 98 และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ ร้อยละ 95.33 สำหรับผลตอบแทนทางสังคมพบว่า มูลค่าผลลัพธ์สุทธิรวมคือ 161,642.45 บาท นั่นคือการลงทุนทุก 1 บาท สามารถสร้างประโยชน์กลับคืนสู่สังคม 2.82 เท่า

จากผลการศึกษาในข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรฯ ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาให้แก่ชุมชนก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสร้างผลประโยชน์คืนสู่สังคมซึ่งถือว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุนภายใต้งบประมาณที่ดำเนินการ

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม, การพลิกโฉมมหาวิทยาลัย, นวัตกรรมเกษตร, ความมั่นคงทางอาหาร, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

The purpose of this research was to assess the social return on investment (SROI) of curriculum and learning packages in innovative agriculture tailored to the local context, with the goal of promoting food security and grassroots economic development. A mixed-method research approach with a convergent parallel design was employed. Qualitative data were collected from 15 key informants through focus group discussions using a semi-structured interview guide based on the three-pillar framework (economic, social, and environmental dimensions), and were analyzed using a social impact pathway to summarize the impacts. Quantitative data were obtained from 160 respondents through structured questionnaires and analyzed using descriptive statistics. The SROI was then calculated.

The results revealed that the curriculum significantly enhanced the potential of learners and local stakeholders, enabling them to contribute to food security and precision agriculture in ways that support sustainable community economies. Specifically, 97.50% stated it met local needs, 95.63% of participants perceived benefits from the curriculum, and 88.13% reported applying the acquired knowledge in practice. The average SROI value was found to be 2.82, meaning that every 1 THB invested in the curriculum yielded 2.82 THB in social value.

These findings demonstrate the cost-effectiveness and social value of the curriculum and learning packages developed by the university for community development.

Keyword: Social return on investment, University for local development, Agriculture innovation, Food security, Grassroots economy

บทนำ

ตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กระทรวง อว.) มีนโยบายผลักดันโครงการพลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษา (Re-inventing university) เพื่อให้เกิดการปฏิรูประบบการบริหาร ปรับเปลี่ยนหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ทันสมัย เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยงานวิจัยและนวัตกรรม การผลิตกำลังคนคุณภาพสูง และมีความเป็นเลิศตามจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการยกระดับคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาไทยให้ก้าวเข้าสู่ Thailand 4.0 อย่างเป็นรูปธรรม และในปี พ.ศ. 2564 กระทรวง อว. ได้จัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มยุทธศาสตร์ โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก (Global and frontier research) กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม (Technology development and innovation) กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น (Area-based and community engagement) กลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา (Moral and intellectual cultivation) กลุ่มผลิตและพัฒนาบุคลากรวิชาชีพหรือสาขาเฉพาะ (Development of professionals and specialists) และกลุ่มอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (สำนักปลัดกระทรวง อว., 2564) ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้ประเมินตนเองตามตัวชี้วัดด้านผลการดำเนินงานและศักยภาพตามคู่มือการประเมินการกำหนดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ในระบบ UCLAS (Thai university strategic classification and self-assessment system) และพบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีมีผลการดำเนินงานและศักยภาพโดดเด่นในกลุ่มมุ่งยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่นจึงเสนอผลการประเมินต่อสภามหาวิทยาลัยเลือกสังกัดกลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น และจัดทำแผนพัฒนาความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับศักยภาพและความเชี่ยวชาญกระทั่งปีงบประมาณ 2565 สำนักปลัดกระทรวง อว. ได้มีประกาศให้มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษากลุ่มที่ 3 กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ตอปรับนโยบายของกระทรวง อว. โดยกำหนดเป้าหมายเพื่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาจากเดิมมุ่งเน้นเชิงผลผลิต (Output based education) เป็นการมุ่งเน้นเชิงผลลัพธ์ (Outcome based education) เพื่อสร้างองค์ความรู้และสร้างผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรมทางสังคม (Social innovators) ที่เหมาะกับการพัฒนาท้องถิ่น สร้างงานในพื้นที่ให้กับบัณฑิตของมหาวิทยาลัย พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นเท่าทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ และสร้างอาชีพที่ยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย และบึงกาฬ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่การบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัย ผ่านหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ “นวัตกรรมเกษตรที่ผสมผสานกับท้องถิ่นสู่การสร้างความรู้ความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก”

หลักสูตรและชุดการเรียนรู้ “นวัตกรรมเกษตรที่ผสมผสานกับท้องถิ่นสู่การสร้างความรู้ความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก” ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2565 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรในท้องถิ่นตั้งแต่ระดับต้นน้ำ คือการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการกำลังคน ระดับกลางน้ำ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนและบุคลากรในท้องถิ่นมีสมรรถนะหลักในการออกแบบและสร้างนวัตกรรมทางสังคม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ทักษะด้านภาษา ทักษะความฉลาดรอบรู้ (Literacy) 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารและสารสนเทศ ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านการเมืองการปกครอง ด้านดิจิทัล และด้านพลวัตทางเศรษฐกิจสมรรถนะเฉพาะเรื่อง จะมุ่งเน้นนวัตกรรมเกษตรที่ผสมผสานกับท้องถิ่นสู่การสร้างความรู้ความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก อันจะนำไปสู่การสร้างอาชีพและรายได้ให้กับผู้เรียน ส่วนระดับปลายน้ำคือ การประเมินผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ที่เกิดจากการดำเนินงานขับเคลื่อนการดำเนินงานพลิกโฉมมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ด้วยหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ สู่การเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จตาม

เป้าหมาย และคุณค่าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้สร้างหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การบริการการศึกษาจึงนำมาสู่การวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางสังคม (Social impact assessment: SIA) และการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social return on investment: SROI) ขับเคลื่อนการดำเนินงานพลิกโฉมมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ผ่านหลักสูตรและชุดการเรียนรู้สู่การเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงการใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินในการพัฒนาหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้สู่การพัฒนาเกษตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น สู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) โดยใช้แบบแผนแบบคู่ขนาน (A converge design) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1.1 ประชากรในการศึกษา คือ บุคลากร ผู้บริหาร และเกษตรกร และผู้ประกอบการในพื้นที่ จากหน่วยงานที่ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการฯ ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดบึงกาฬ

1.1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ บุคลากร ผู้บริหาร และเกษตรกรและผู้ประกอบการในพื้นที่ จากหน่วยงานที่ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการฯ ซึ่งผู้วิจัยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย (1) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 10 อุดรธานี จำนวน 1 คน (2) การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1 คน (3) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ และ

จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน (4) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ และจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 4 คน (5) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด บึงกาฬ จำนวน 1 คน (6) ตลาดการยางพาราจังหวัดหนองคาย จำนวน 1 คน (7) กลุ่ม เกษตรกรแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ตำบลพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1 คน (8) วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงบ้านห้วยเล็บมือ อำเภอบึงคล้า จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1 คน (9) เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1 คน (10) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย จำนวน 1 คน และ (11) องค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบกึ่งโครงสร้างโดยกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มย่อยตามกรอบการประเมินตามหลักความสมดุลสามเสาหลัก (Three-pillar approach) ได้แก่ ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ พร้อมอธิบายกระบวนการในภาพรวมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน

1.3.2 การสนทนากลุ่ม โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาและสมาชิกภายในกลุ่มจำนวน 5 คน ในการสนทนาผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ตั้งประเด็นในการสนทนา โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้บันทึกการสนทนาพร้อมทั้งตั้งประเด็นการสนทนาเสริม

1.3.3 วิเคราะห์และประเมินผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ ภายใต้โครงการฯ ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดทำแผนที่ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และสรุปเป็นผลกระทบ (Impact)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.4.1 วิเคราะห์หรือตีความข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการถอดถ้อยคำ จนบันทึกการสังเกต และคัดลอกข้อมูลสำคัญจากเอกสาร และบันทึกโดยละเอียด สำหรับใช้ในการตีความข้อมูล (Interpretation) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อจัดกลุ่มข้อมูล และจำแนกประเภทของข้อมูล

1.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินโครงการฯ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นแผนที่ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ และสรุปเป็นผลกระทบ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

2.1.1 ประชากรในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การดำเนินงานของโครงการฯ ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ โดยกำหนดพื้นที่ชุมชนในโครงการฯ จำนวน 14 ชุมชน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มขั้นตอนเดียว (Single-stage cluster sampling) จึงใช้สูตรการคำนวณหาจำนวนกลุ่มที่ต้องสุ่ม กรณีประชากรขนาดเล็ก (ยุพา ถาวรพิทักษ์, 2554) ดังนี้

$$m = \frac{Z_{\alpha/2}^2 MV^2}{Z_{\alpha/2}^2 V^2 + (M-1)\epsilon^2}$$

เมื่อ m คือ จำนวนพื้นที่

Z คือ ค่าสัมประสิทธิ์ เมื่อกำหนดระดับความเชื่อมั่น $(1 - \alpha)$ เท่ากับ 0.95 ดังนั้น $Z_{\alpha/2}$ เท่ากับ 1.96

M คือ จำนวนพื้นที่ดำเนินงานของโครงการทั้งหมด 14 ชุมชน

V^2 คือ ความแปรปรวนสัมพัทธ์ระหว่างกลุ่มมีค่าเท่ากับ $\frac{\sigma^2}{\bar{x}^2} = \frac{0.70^2}{3.68^2} = .04$

σ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากการศึกษาวิชาสนา เลิศมะเลา และเทพศักดิ์

บุญยรัตพันธุ์ (2561) พบว่าคะแนนการพัฒนางานการสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 0.70

χ คือ ค่าเฉลี่ยจากการศึกษาวิชา เลิศมะเลา และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2561) พบว่าคะแนนการพัฒนางานการสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 3.68

ε คือ ความคลาดเคลื่อนจากค่าพารามิเตอร์ กำหนดที่ร้อยละ 5 ของค่าเฉลี่ย เท่ากับ (0.05) (3.68) เท่ากับ 0.03

นำค่าพารามิเตอร์แทนค่าในสูตร ได้เท่ากับ 3.36 ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงสุ่มทั้งหมด 4 พื้นที่ และเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่การศึกษาทั้งหมด จึงกำหนดสุ่มจังหวัดละ 1 พื้นที่ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

- (1) กำหนดหมายเลขให้แก่แต่ละกลุ่ม ดังตารางที่ 1
- (2) ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสุ่ม 4 หมายเลขจาก 490 หมายเลข
- (3) โดย 4 หมายเลขที่โปรแกรมสุ่มได้ คือ 102 ตรงกับหมายเลขในอำเภอหนองวัวซอ หมายเลข 255 ตรงกับหมายเลขในอำเภอเผ่าไร่ หมายเลข 364 ตรงกับหมายเลขในอำเภอนากลาง และหมายเลข 409 ตรงกับหมายเลขในอำเภอศรีวิไล
- (4) จากผลการสุ่มในข้อ (3) ข้างต้น จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ 160 คน

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่อยู่ในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการพลิกโฉมอุดมศึกษาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (n = 490)

พื้นที่		จำนวน ผู้เข้าร่วม	หมายเลข สำหรับสุ่ม
จังหวัด อุดรธานี	1.1 อำเภอเมือง	50	1 - 50
	1.2 อำเภอศรีธาตุ	30	51 - 80
	1.3 อำเภอหนองวัวซอ	40	81 - 120

พื้นที่		จำนวน ผู้เข้าร่วม	หมายเลข สำหรับสุ่ม
	1.4 อำเภอหนองหาน	38	121 - 158
	1.5 อำเภอบ้านดุง	30	159 - 188
จังหวัด หนองคาย	2.1 อำเภอรัตนวาปี	32	189 - 220
	2.2 อำเภอเฝ้าไร่	50	221 - 270
	2.3 อำเภอท่าบ่อ	30	271 - 300
จังหวัด หนองบัวลำภู	3.1 อำเภอเมืองหนองบัวลำภู	30	301 - 330
	3.2 อำเภอโนนสัง	30	331 - 360
	3.3 อำเภอนากลาง	20	361 - 380
จังหวัด บึงกาฬ	4.1 อำเภอศรีวิไล	50	381 - 430
	4.2 อำเภอบึงคล้า	30	431 - 460
	4.3 อำเภอพรเจริญ	30	461 - 490

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินโครงการฯ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง และมาก ตามลำดับ โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงของค่าเฉลี่ยเพื่อการแปลความหมายแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
2.34 - 3.00	ระดับมาก
1.67 - 2.33	ระดับปานกลาง
1.00 - 1.66	ระดับน้อย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบและให้ความยินยอม

2.3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินโครงการฯ ให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 คน เพื่อตอบคำถามด้วยตัวเอง

2.3.3 เมื่อกลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ กรณีที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ผู้วิจัยจะขอให้ผู้ตอบตรวจสอบและตอบให้ครบถ้วนเพื่อนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ ต่อการดำเนินโครงการฯ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) นำเสนอจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน โดยการคำนวณหามูลค่าปัจจุบันของประโยชน์สุทธิ (Net present value: NPV) อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันผลประโยชน์จากโครงการต่อมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทั้งหมด (SROI) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal rate of return: IRR)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบจากการดำเนินงานของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้นวัตกรรมเกษตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นสู่การสร้างมั่นคงทางอาหารและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้โครงการพลิกโฉมมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีสู่การเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อธิบายได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ (n = 160)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
	n (%)	n (%)	n (%)			
1. หลักสูตรฯ ตรงกับความต้องการของพื้นที่	3 (1.87)	4 (2.50)	153 (95.63)	0.31	2.94	มาก
2. หลักสูตรฯ สามารถสร้างประโยชน์ต่อพื้นที่	3 (1.87)	1 (0.63)	156 (97.50)	0.28	2.96	มาก
3. การนำองค์ความรู้จากหลักสูตรฯ ไปประยุกต์ใช้	4 (2.50)	15 (9.37)	141 (88.13)	0.42	2.86	มาก
4. หลักสูตรฯ สามารถแก้ไขสภาพปัญหาของพื้นที่	1 (0.63)	25 (15.62)	134 (83.75)	0.39	2.83	มาก
5. หลักสูตรฯ มีการพัฒนาต่อเนื่อง	- (0.00)	32 (20.00)	128 (80.00)	0.40	2.80	มาก
ภาพรวมความคิดเห็น				0.36	2.88	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวนทั้งสิ้น 160 คนในภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่า หลักสูตรและชุดการเรียนรู้ฯ สามารถสร้างประโยชน์ต่อพื้นที่ระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 2.94 คิดเป็นร้อยละ 98) ตรงกับความต้องการของพื้นที่ระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 2.96 คิดเป็น ร้อยละ 98.67) สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 2.86 คิดเป็นร้อยละ 95.33) สามารถแก้ไขสภาพปัญหาของพื้นที่ระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 2.83 คิดเป็นร้อยละ 94.33) และหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ฯ มีการพัฒนาต่อเนื่องระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 2.80 คิดเป็นร้อยละ 93.33) ตามลำดับ

แผนที่ผลลัพธ์ทางสังคม ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ฯ ภายใต้การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่กณศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนและบุคลากรในท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพสามารถขับเคลื่อนพัฒนาสังคมสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหาร และเกษตรแม่นยำสูงที่หนุนเสริมการสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แผนที่ผลลัพธ์ทางสังคมของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ภายใต้
การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่การณศึกษา

	ปัจจัยนำเข้า	กิจกรรม	ผลผลิต	ผลลัพธ์		ผลกระทบ
				ผู้ใช้ ประโยชน์	การ เปลี่ยนแปลง	
บ้านแสงบูรพา ต.หนองอี้อ้อ อ. หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี	(1) งบประมาณ 50,000 บาท (2) บุคลากร มรภ.อุดรธานี และภาคี เครือข่าย	เพิ่มประสิทธิภาพ การคัดแยกเม็ด ฝ้ายโดยใช้ เทคโนโลยีและ นวัตกรรม	(1) บุคลากร / เกษตรกรได้รับการ พัฒนาศักยภาพ (2) องค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในกระบวนการ ผลิตเส้นใยฝ้าย (3) เครื่องอ้วฝ้าย	(1) กลุ่ม SME ทอผ้าไหม / ผ้าฝ้าย (2) สถาบัน พัฒนาฝีมือ แรงงานแห่งชาติ ที่ 18 อุดรธานี (3) พหุอุดรธานี	สามารถลด ระยะเวลาและ เพิ่มปริมาณใน การผลิตเส้นใย ฝ้ายส่งผลต่อ ต้นทุนการผลิต ที่ลดลง	<u>ด้านสังคม</u> (1) ผู้เรียนที่เป็น กลุ่มเปราะบาง เช่น เยาวชน ผู้ว่างงาน หรือ เกษตรกรราย ย่อย ได้รับ โอกาสในการ เข้าถึงความรู้ ได้รับการพัฒนา ทักษะ และ พึ่งพาตนเองได้ (2) เกิดความ ร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัย และชุมชนใน รูปแบบการ เรียนรู้ร่วมกัน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แผนที่ผลลัพธ์ทางสังคมของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ภายใต้
การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่กรณศึกษา (ต่อ)

	ปัจจัยนำเข้า	กิจกรรม	ผลผลิต	ผลลัพธ์		ผลกระทบ
				ผู้ใช้ ประโยชน์	การ เปลี่ยนแปลง	
บ้านโนนเมือง ต.โนนเมือง อ.นาตาล จ.หนองบัวลำภู	(1) งบประมาณ 47,300 บาท (2) บุคลากร มรภ.อุดรธานี และภาคี เครือข่าย	การออกแบบ ติดตั้งระบบไฟฟ้า สำหรับเกษตร แบบสมาร์ทฟาร์ม	(1) บุคลากร และเกษตรกร ได้รับการพัฒนา ศักยภาพ (2) องค์ความรู้ การออกแบบ ติดตั้งระบบ ไฟฟ้าสำหรับ เกษตรแบบ สมาร์ทฟาร์ม	(1) บุคลากร และเกษตรกร ผู้ประกอบ อาชีพ เกษตรกรรม ข้าว อ้อยและ มันสำปะหลัง (2) พช. หนองบัวลำภู	เกษตรกร สามารถใช้ นวัตกรรม รูปแบบสมาร์ท ฟาร์มสู่การ เป็นเกษตร แม่นยำสูง	(3) ลดความ เหลื่อมล้ำในการ เข้าถึงโอกาส ทางการศึกษา และพัฒนา อาชีพ (4) เกิดการ เรียนรู้ตลอด ชีวิตและการ สร้างผู้นำ ท้องถิ่นรุ่นใหม่

	ปัจจัยนำเข้า	กิจกรรม	ผลผลิต	ผลลัพธ์		ผลกระทบ
				ผู้ใช้ประโยชน์	การเปลี่ยนแปลง	
บ้านท่าหยดน้ำร้อน อ.น้ำร้อน จ.หนองคาย	(1) งบประมาณ 50,000 บาท (2) บุคลากร มรภ.อุดรธานี และภาคี เครือข่าย	การเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการสุขภาพ โค-กระบือ และการใช้ยาเบื้องต้นในฟาร์ม	(1) บุคลากร และเกษตรกรได้รับการพัฒนา ศักยภาพ (2) องค์ความรู้ เทคนิคการ บังคับสัตว์ การจัดการสุขภาพ โค-กระบือและหลัก การใช้ยาในฟาร์ม	(1) กลุ่ม SME โคเนื้อนาแสง (2) กลุ่ม SME โคขุนท่าหยดน้ำร้อน (3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ (4) สอน.ปศุสัตว์ หนองคาย (5) พช. หนองคาย	เกษตรกรสามารถดูแล สุขภาพ เบื้องต้นโค-กระบือได้ ทำ ให้ลดค่าใช้จ่าย ในการจ้างสัตว บาลในการ ให้บริการ สุขภาพ	ด้าน สิ่งแวดล้อม (1) เกิดเกษตรกรที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม (Eco-friendly farming): เช่น การปลูกพืช หมุนเวียน การ ทำเกษตร อินทรีย์ และ การใช้พลังงานทดแทนในการ บริหารจัดการ การใช้ทรัพยากร อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แผนที่ผลลัพธ์ทางสังคมของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ภายใต้การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่กรณีศึกษา (ต่อ)

	ปัจจัยนำเข้า	กิจกรรม	ผลผลิต	ผลลัพธ์		ผลกระทบ
				ผู้ใช้ประโยชน์	การเปลี่ยนแปลง	
บ้านโคกสำราญรุ่งเรือง อ.ศรีวิไล จ.บึงกาฬ	(1) งบประมาณ 85,000 บาท (2) บุคลากร มรภ.อุดรธานี และภาคีเครือข่าย	การผลิต และการซื้อขายนํ้า ยางสด	(1) บุคลากร และเกษตรกร ได้รับการพัฒนา ศักยภาพ (2) องค์ความรู้การผลิตนํ้ายางสด การเก็บรักษา การควบคุม คุณภาพ การหาค่า DRC และการขายนํ้ายางพารา (3) กลุ่มเกษตรกรสวนยางพารา	(1) เกษตรกรสวนยางพารา (2) การยางแห่งประเทศไทย บึงกาฬ (3) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ บึงกาฬ (4) พช. บึงกาฬ	(1) เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตยางพารา (2) เพิ่มมูลค่าเฉลี่ย 3-5 บาท/กก.เมื่อเทียบกับการผลิตเดิม (3) ลดมลพิษด้านกลิ่นจากการใช้กรดกำมะถันในการผลิต (1) เกษตรกรและกลุ่ม SME ในชุมชนนำองค์ความรู้ไปต่อยอดพัฒนาเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจในชุมชนอย่างยั่งยืน (2) ลดการย้ายถิ่นฐานของแรงงานท้องถิ่น กระตุ้นเศรษฐกิจภายในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	(2) มีการจัดการทรัพยากรนํ้า ดิน และพื้นที่อย่างยั่งยืน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (3) เกิดความตระหนักรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้เรียนและชุมชน ด้านเศรษฐกิจ (1) เกษตรกรและกลุ่ม SME ในชุมชนนำองค์ความรู้ไปต่อยอดพัฒนาเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจในชุมชนอย่างยั่งยืน (2) ลดการย้ายถิ่นฐานของแรงงานท้องถิ่น กระตุ้นเศรษฐกิจภายในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4 การประเมินผลกระทบทางสังคมของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ภายใต้การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่กรณีศึกษา

พื้นที่ กรณีศึกษา	งบประมาณ โครงการ	ผลการประเมิน (Ex-post evaluation)		
		NPV	SROI	IRR
อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี	50,000	70,628.95	1.18	9%
อ.เฝ้าไร่ จ.หนองคาย	47,300	321,697.45	4.39	75%
อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู	50,000	159,578.50	4.37	241%
อ.ศรีวิไล จ.บึงกาฬ	85,000	94,664.88	1.33	12%
รวม	232,300	646,569.78	11.27	337%
เฉลี่ย	58,075	161,642.45	2.82	85%

หมายเหตุ มูลค่า ณ ปี พ.ศ. 2565 คำนวณภายใต้อัตราคิดลดร้อยละ 5 ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาล

จากตารางที่ 4 พบว่า หลักสูตรและชุดการเรียนรู้ ภายใต้การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 4 พื้นที่มีค่า SROI มากกว่า 1 ทุกพื้นที่ โดยพื้นที่อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ที่มีค่า SROI มากที่สุด (SROI 4.39) รองลงมาคืออำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (SROI 4.37) อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ (SROI 1.33) และอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี (SROI 1.18) ตามลำดับ

สรุปและอภิปราย

ผลการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบจากการดำเนินงานของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ ภายใต้การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่ที่นักศึกษาสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ฯ ในพื้นที่ต่อการดำเนินโครงการฯ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งให้เห็นถึงความสำเร็จตามเป้าหมาย และคุณค่าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้สร้างหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การบริการการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังต่อผลลัพธ์ (Key results) ที่กำหนดไว้เป็นจุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์ของกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ (Area-based and community engagement) ที่มุ่งเน้นการสร้างและพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะสูงตามความต้องการของท้องถิ่น และพัฒนาท้องถิ่นด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม (สำนักปลัดกระทรวง อว., 2564)

2. จากการวิเคราะห์แผนที่ผลลัพธ์ สู่การสรุปเป็นผลกระทบของการขับเคลื่อนการดำเนินงานของหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ ภายใต้โครงการฯ พบว่าหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ฯ นำมาสู่การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาสังคมสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารและเกษตรแม่นยำสูงที่หนุนเสริมการสร้างเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ดังที่กรมพัฒนาชุมชนกล่าวว่าฐานรากสำคัญในการพัฒนาประเทศคือการเสริมสร้างศักยภาพ “ทุนมนุษย์” อันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จของเศรษฐกิจ ฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งพาตนเองได้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563) สำหรับมหาวิทยาลัยถือเป็นสถาบันที่สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยบทบาทหลักคือการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูง เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและเป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการทุกภาคส่วนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะโลกยุคใหม่ซึ่งการจะสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้นั้น มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตเท่านั้น จำเป็นต้องมีบทบาทในการตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ผ่านการสนับสนุนบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีความรู้และความ

เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรและชุดการเรียนรู้เพื่อให้บริการวิชาการแก่สังคม ก่อให้เกิดคุณค่าหรือผลกระทบทางสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมอันจะนำไปสู่การพัฒนาของประเทศชาติอย่างยั่งยืน (Global USR network, (2011) Vallaey, F. (2009) อ้างถึงใน ถนนศักดิ์ ศรีจันทร์, 2562)

3. การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) พัฒนาหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ภายใต้โครงการการขับเคลื่อนการดำเนินงานพลิกโณมมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีสู่การเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2566 โดยใช้งบประมาณเฉลี่ย (Costs) ทั้งสิ้น 58,075 บาท พบว่า มูลค่าผลประโยชน์สุทธิที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นสุดการดำเนินโครงการฯ (Ex-post evaluation) ซึ่งกำหนดอัตราคิดลดที่ร้อยละ 5 มีค่าผลลัพธ์สุทธิเฉลี่ยที่ 161,642.45 บาท อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเฉลี่ย 2.82 เท่า หมายความว่า การลงทุนทุก 1 บาทของโครงการฯ ผ่านหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ในพื้นที่กรณีศึกษาสามารถสร้างผลประโยชน์ทางสังคม 2.82 บาท เมื่อพิจารณาดัชนีอัตราผลตอบแทนภายในเฉลี่ยเท่ากับ 85% ซึ่งมากกว่า อัตราค่าเสียโอกาสหรืออัตราคิดลดที่กำหนดไว้ 5% แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาให้แก่ชุมชนก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสร้างผลประโยชน์คืนสู่สังคม ซึ่งถือว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุนภายใต้งบประมาณที่ดำเนินการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ดำเนินการปฏิรูปภารกิจการจัดการศึกษาจากเดิมมุ่งเน้นเชิงผลผลิตเป็นการมุ่งเน้นเชิงผลลัพธ์ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สามารถดึงดูดคุณค่าที่อยู่ในตัวบุคคลมาใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มต่องาน องค์การ ตลอดจนประเทศชาติ (สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2560) ดังนั้น การสร้างองค์ความรู้และสร้างผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างงานในพื้นที่ให้กับบัณฑิตของมหาวิทยาลัย ผ่านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นด้วยการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะ

จนเกิดความเชี่ยวชาญ และเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้มีทักษะในการบริหารจัดการและสร้างอาชีพที่ยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่น เป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชุมชน ซึ่งผลการดำเนินงานของหลักสูตรฯ ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาให้แก่ชุมชนครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสร้างผลประโยชน์คืนสู่สังคม ซึ่งถือว่าคุ้มค่าต่อการลงทุน ภายใต้งบประมาณที่ดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

1. แผนที่มีผลลัพธ์สู่การสรุปเป็นผลกระทบของการพัฒนาหลักสูตรฯ เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้ ณ ช่วงเวลาที่มีการดำเนินโครงการฯ เท่านั้น ผู้ดำเนินโครงการ หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจต่อการบริหารงบประมาณในการจัดทำหลักสูตรหรือชุดการเรียนรู้ควรใช้ผลการวิจัยนี้ร่วมกับรายงานและหรือข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน
2. การศึกษาครั้งนี้ ประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ โดยมุ่งหวังว่าผลการประเมินจะเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ ตลอดจนผู้ดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการพลิกโฉมมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีสู่การเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการนำพามหาวิทยาลัยไปสู่เป้าหมายการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด แม้ว่าผลการ ประเมินจะสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาให้แก่ชุมชนก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสร้างผลประโยชน์คืนสู่สังคม ซึ่งถือว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุนภายใต้งบประมาณที่ดำเนินการ แต่ผลดังกล่าวเป็นการประเมินหลังโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการประเมินผลกระทบทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โดยจำแนกการประเมินตามระยะความสำเร็จของโครงการ ได้แก่ ก่อนการดำเนินโครงการ

(Ex-ante evaluation) ระหว่างการดำเนินโครงการ (On-going) และหลังการดำเนินโครงการ (Ex-post evaluation) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดสรรและจัดลำดับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). รายงานประจำปี 2563 กรมการพัฒนาชุมชน. กรมการพัฒนาชุมชน.
- ถนอมศักดิ์ ศรีจันทร์. (2562). การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่ชุมชน กรณีศึกษาโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน: การนวดเพื่อสุขภาพจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 17(2), 118-125.
- ยุพา ถาวรพิทักษ์. (2554). ประชากรและตัวอย่างวิธีการชักตัวอย่างและการประมาณค่า. ขอนแก่น. ภาควิชาชีวสถิติและประชากรศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วาสนา เลิศมะเลา และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2561). การพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 9(2), 209-248.
- สำนักงานปลัดกระทรวง อว. (2564). คู่มือการประเมินการกำหนดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2564. สำนักงานปลัดกระทรวง อว.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). การจัดการทุนมนุษย์: ความหมาย ความสำคัญ วิวัฒนาการ และแนวโน้ม. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1), 56-67.

Author

Dr. Exkarach Deenang

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

64 Thahan Rd., Mak Khaeng Sub-district, Mueang Udon Thani, 41000

Tel: 088-5631001 Email: exkarach@udru.ac.th

Assistant Professor Dr. Sawitree Boonmee

Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University

64 Thahan Rd., Mak Khaeng Sub-district, Mueang Udon Thani, 41000

Tel: 081-7175505 Email: sawitree.udru@gmail.com

Ms. Teeraporn Paisan

Research and Development Institute, Udon Thani Rajabhat University

64 Thahan Rd., Mak Khaeng Sub-district, Mueang Udon Thani, 41000

Tel: 086-0547059 Email: teeraporn.rdi@udru.ac.th